

Πιστεύων βαθύτατα ὅτι τὸ δαιμόνιον Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶνε ἢ ἐν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἀγνοτέρα ἐκλαμψις τῆς σοφίας καὶ τῆς μεγαλειότητος τοῦ πανσόφου καὶ παμμεγίστου Ἀριστοτέχνου τῶν Πάντων, καὶ φρονῶν ἀδιστακτως ὅτι τοῦ ἐν τοῖς ἀνθρώποις θείου τούτου πνεύματος, ἢ ἀγνοτέρα ἐκφανσις εἶνε ὁ Ὅμηρος, ὁ Πλάτων καὶ οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, ἕως ἂν ἐμπνέω Στέντορος φωνὴν βάλλων θὰ κράζω :

« Τοῦτο τὸ δαιμόνιον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πνεῦμα τὸ ἀνθρώπινον γένος λατρεῦον ἐξανθρωπίζεται. Τοῦτο τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ἐνστερνιζόμενον ἐξελληνίζεται. Ἐν τούτῳ τὰ τέκνα ἡμῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐκτραφέντα καὶ παιδευθέντα, ἐν τοῖς Αἰσωπείοις μύθοις δηλ. τὸ κατ' ἀρχάς 1), ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῇ Πλατωνικῇ μεγαλονοίᾳ καὶ ὑψηλορρημοσύνῃ τελευταῖον, θὰ δυνηθῶσι ποτε, Θεοῦ θέλοντος, νὰ ἐξαγάγῃσι τὴν μεγαλῶνυμον πατρίδα αὐτῶν ἐκ τῆς ἀφανείας, εἰς ἣν ἡμεῖς οἱ νῦν ζῶντες ἐβυθίσασμεν αὐτήν, καὶ θὰ κατορθώσωσι ποτε νὰ ἀνυψώσωσιν αὐτήν καὶ ἐγκαθιδρύσωσι καὶ αὐθις εἰς τὸν ὑψηλὸν θρόνον, ὃν ἀπ' αἰώνων ἐν τῷ πνευματικῷ στερεώματι τῆς ἀνθρωπότητος ἐν ἐκπάγλῳ κάλλει ἀπαστράπτουσα σεμνότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα κατεῖχεν.

nen zu lernen, weil er sie schon vorraussetzt, als ihr dasjenige, was er mitbringt und was ihr so Noth thut, freundlich mitzutheilen. Er dringt in die Tiefen, mehr, um sie mit seinem Wesen auszufüllen, als um sie zu erforschen. Er bewegt sich nach der Höhe, mit Sehnsucht, seines Ursprungs, wieder theilhaft zu werden. Alles, was er äussert, bezieht sich auf ein ewig Ganzes, Gutes, Wahres, Schönes, dessen Förderung er in jedem Busen aufzuregen strebt. — « Ὁ Ῥαφαήλ ἀπεικόνισε τὸν Πλάτωνα ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ ἢ σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψοῦντα τὸ βλέμμα καὶ δεικνύοντα αὐτόν », (Friedr. Ueberweg, Grundriss der Geschichte der Philosophie, Berlin 1880, τόμ. 1, § 39 ἐν τέλει, σελ. 125).

1) Τόσον ἔξοχον ὑπολαμβάνω τὴν παιδευτικὴν δύναμιν τῶν Αἰσωπειῶν μύθων καὶ ἰδίως κατὰ τὴν νεαρῶτάτην ἡλικίαν τῶν παιδῶν, ὥστε, ἐὰν πάντες, καὶ οἱ 426 Αἰσώπειοι οὗτοι μῦθοι, ἦσαν ἐξ ἴσου παιδευτικοὶ τοῦ ἡθους τῶν νεαρῶν παιδῶν ὅσον οἱ 68 ἄριστοι καὶ οἱ 54 καλοὶ, καὶ τοὺς 426 ἠθελον δώσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν νεαρῶν παιδῶν, πεπειθῶς ὅτι τῶν ἐν ἀνθρώποις παιδευτικῶν τῆς ἡλικίας ταύτης μέσων τὸ ἄριστον θὰ παρῆχον εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα. — Πῶς εἶνε ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ ὑπολαμβάνωνται οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι θὰ προσπαθῆσω — ὅση μοι δύναμις — νὰ καταδείξω ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τῆς παρούσης πραγματείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὰ διηγήματα.

Τὸ περιεχόμενον τῶν διηγημάτων. Ἡ πρὸς τὰ ζῶα πραότης. — Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί. — Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εὐγνωμοσύνη. Μεγαλοψυχία. — Ἀγάπη καὶ τρυφερότης πρὸς τὰ πιστὰ καὶ εὐεργετικά ζῶα. — Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος. — Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. — Ἄοκνος ἀνὴρ μέγ' οἶκον ὀφέλλει. — Σπεῦδε βραδέως. — Οὐκ ἔστι μητρός ἡδίων τέκνοις. — Ἴδιον τῶν ζώων ἐκτίνειν χάριτας τοῖς εὐεργέταις. — Φρονεῖν οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς. — Οὐ τοι τῶν ἐπειγομένων ἐστὶ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τῶν εὖ βουλευομένων. — Καλῶς ποεῖτε τοὺς κακοποιούντας ὑμᾶς. — Φιλοστοργία τῶν γονέων. — Διμὸς πάμπαν ἀεργῶ σύμφορος ἀνδρὶ. — Εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει ἀεργός. — Τὸ ὠκὺ καὶ λαιψηρόν φρενῶν εἰς πημονὰς καθῆκε πολλὰ δὴ βροτούς. — Οὐδὲν γλύκιον ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκέων γίγνεται. — Ἡ πρὸς τὰ θηρία πραότης μελέτη πρὸς τὸ φιλόανθρωπον καὶ φιλοίκτιρμον. — Εὐσέβεια καὶ φιλοπατρία.

Ἄφοῦ οἱ πολύμουσοι κριταὶ ἡμῶν ἀπηύδησαν καθυλακτοῦντες τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ δαιμονίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, νῦν στρέφονται κατὰ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος τοιαῦτα βλασφημοῦντες :

«Γ'. Τὰ ἐν τῷ Ἀναγνωσματαρίῳ περιεχόμενα διηγήματα. — Ἀφαιρουμένων τῶν ὑπὸ στοιχ. I μνημονευθεισῶν παραγράφων πραγματογνωστικῆς ὕλης ἀλλοτρίας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀναγνωσματαρίου καὶ τῶν ἄρτι ἐξετασθέντων 40 μύθων δὲν ὑπολείπονται ἐκ τοῦ κρινομένου Ἀναγνωσματαρίου ἢ 26 διηγήματα καὶ 7 ποιήματα ὡς ἡ κυρία διδακτικὴ ὕλη. Δυστυχῶς ὅμως καὶ αὕτη ὡς πρὸς τὴν ποιότητα εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμοία τῇ μέχρι τοῦδε ἐξετασθείσῃ· διότι πλὴν τῶν ποιημάτων 63, 64, 68, 69, 70, 76 καὶ 88, ἅτινα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον χρήσιμα πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν κεφαλαίων, ὑφ' ἃ ὑπάγονται, ἐκ τῶν διηγημάτων ἄλλα μὲν ἀστοχοῦσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἄλλα δὲ παραδειγματίζουσι κακῶς, ἄλλα δὲ μονοουχὶ γελοιοποιοῦσι τὴν ἀρετὴν, ἄλλα δὲ τέλος παριστῶσιν αὐτὴν καὶ τιμωρουμένην. Τοιαύτην τιμωρίαν ὑφίσταται «ὁ πιστὸς σκύλος» τῆς 30 §. «ὁ κύριός του ἐκβάλλει τὸ πιστόλιόν του, τὸν πυροβολεῖ καὶ τὸν ἐξαπλώνει κατὰ γῆς». Δὲν εἶνε δὲ πολλῶν διάφορος καὶ ἡ τύχη «τοῦ γενναίου γείτονος» τῆς § 94, διότι καὶ τούτου τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπίχειρα εἶνε ὅτι ἡ οἰκία του «μετ' ὀλίγον ἐγεινεν ὄλη στάκτη».

« Μὴ τὴν ὕειον ἀρμονίαν ἠρμωσμένοι
ἐκ νύκτα νυκτὸς χῆμέραν ἐξ ἡμέρας
αἰσχυρῶς καλινδώμεσθα » 1).

Διὰ τίνων ἐκτροχιασμῶν ἢ ἀνθρωπίνῃ πνευματικῇ μηχανῇ δύναται ἐκ τοῦ παρ' Αἰλιανῶ (περὶ ζώων 7, 29) χαριστάτου καὶ χαρακτηριστικωτάτου ἀνεκδότου περὶ τοῦ πασιγνώστου κυνὸς τοῦ Κολοφωνίου ἐμπόρου τοῦ ἀριδῆλως καταδεικνύοντος « τὴν ἰδίαν τῶν κυνῶν εἰς τοὺς τρέφοντας εὐνοίαν » νὰ ἐκτραχηλισθῆ εἰς τὰ ληρήματα τῶν ἡμετέρων κ. κριτῶν ταῦτα, τοῦτο ὁ ἔχων τὴν περιέργειαν νὰ κατανοήσῃ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναγνώσῃ τὰ σχετικὰ περὶ παρανοίας καὶ παρακρούσεως καὶ ὄπτασιῶν καὶ φαντασμαγοριῶν κεφάλαια εἰς τὸ ἀξιόλογον σύγγραμμα τοῦ *Griesinger* « περὶ τῆς φρενοβλαβείας » (*Über die Geistes-Krankheiten*), ἢ, ἐὰν τοῦτο δὲν εἶνε πρόχειρον, εἰς τὴν *Medicinische Psychologie* τοῦ Hermann Lotze, ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τοῦ τρίτου βιβλίου, § 41-44, σελ. 579-625, ἐνθα λόγος γίνεται περὶ τῶν διαταράξεων τοῦ ψυχικοῦ βίου (*von den Störungen des Seelenlebens*). Ἐν αὐτοῖς θὰ ἴδῃ ὅτι καὶ ἡ παχυλὴ ἀμάθεια καὶ ἡ ἀχαλίνωτος δοξοσοφία καὶ ἡ ἄμετρος μοχθηρία καὶ ἡ ἀνανδρος κακοβουλία καὶ ἡ κυνικὴ ἀναισχυντία δύνανται νὰ διαστρέψωσιν ἐπὶ τοσοῦτον τὰς φρένας τῶν ἀτυχῶν βροτῶν, ὥστε καὶ μίαν ἀπλουστάτην καὶ συγκινητικωτάτην ἐκδήλωσιν τῆς πίστεως καὶ εὐνοίας ἐνὸς κυνὸς πρὸς τὸν δεσπότην αὐτοῦ νὰ ὑπολάβωσιν ὡς « τιμωρίαν τοῦ ἀγαθοῦ » καὶ νὰ ἐκτραχηλισθῶσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι « ἐκ τῶν διηγημάτων ἄλλα μὲν ἀστοχοῦσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, ἄλλα δὲ παραδειγματίζουσι κακῶς, ἄλλα δὲ μονονουχί γελοιοποιοῦσι τὴν ἀρετὴν, ἄλλα δὲ τέλος παριστῶσιν αὐτὴν καὶ τιμωρουμένην ».

Ὁ Αἰλιανὸς διαφυσώμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς εὐμενείας καὶ πραότητος πρὸς τὰ ζῶα, τοῦ χαρακτηρίζοντος καθόλου τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν κόσμον, συνέλεξεν ἄπειρα ἀνέκδοτα περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν τῶν ζώων, ἐν οἷς καὶ συγκινητικώτατα πολλὰ περὶ τῆς εὐνοίας τῶν κυνῶν πρὸς τοὺς τρέφοντας αὐτούς. Τούτων ἕν εἶνε καὶ τὸ καταμολυνόμενον ἐνταῦθα εἰς τὰς ἀχράντους χεῖρας τῶν ἀγαθῶν κριτῶν ἡμῶν. Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, ἐλαφρῶς τροποποιηθὲν ὑπὸ τοῦ περι-

1) Κωμικῶν ἀδέσποτα, ἀπόσπ. 348, Kock, τόμ. 3, σελ. 474.

φήμου τῶν νεωτέρων χρόνων παιδαγωγῶ Joahim Heinrich Campe (1746 μ. Χ. - 1818) 1), ἀναγινώσκεται νῦν ὑπὸ μυριάδων Γερμανο-παίδων ἐν τοῖς Ἀλφαβηταρίοις τοῦ A Böhme καὶ Klussmann καὶ ἐν τοῖς Ἀναγνωσματάριοις τοῦ Dietlein, τῶν Βαυαρικῶν σχολείων, τοῦ Förster, τοῦ Wetzel, τοῦ Wirth, τοῦ Gabriel-Supprian, τοῦ Niedergesäss, 2) προάγον τὸ καθ' αὐτὸ ἐν τῷ ἀνθρωπισμῷ τοὺς ἀπαλοὺς νέους, καθισταμένους εὐμενεῖς καὶ πράκους καὶ φιλανθρώπους πρὸς τὰ ζῶα, ἅτινα εὐμοιροῦσι τοσοῦτων ἀρετῶν, ὥστε ἔνεκα εὐνοίας πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν νὰ στέργωσιν ἄγρυπνα καὶ ἄσιτα καὶ ἄποτα νὰ φρουρῶσι τὰ κτήματα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτούς.

Ὁ Lotze καὶ ὁ Griesinger ἀνερευνῶντες ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθεῖσι συγγράμμασιν αὐτῶν τὰ αἷτια καὶ διαγράφοντες τὰς ποικίλας ἐκφάνσεις τῶν παντοδαπῶν εἰδῶν τῆς διαταράξεως τοῦ ψυχικοῦ βίου συμφωνοῦσι πληρέστατα ἐν τούτῳ, ὅτι σημεῖον ἀρίδηλον τῆς παρουσίας τῆς φρενίτιδος νόσου εἶνε πλὴν καὶ ἄλλων μάλιστα ἡ διάστροφος ἀντίληψις τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ὅ,τι οἱ σωφρονοῦντες λατρεύουσιν ὡς σεμνὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ ἅγιον καὶ οὐράνιον, οἱ ἀφραίνοντες ἢ διάκεινται πρὸς αὐτὰ ἀπαθῶς, ἢ, δεινότατα ἀφραίνοντες, καθυλακτοῦσιν αὐτῶν. «Ὁ γενναῖος γείτων» 3), εἶνε τῆς σεμνῆς Γερμανικῆς Μούσης ἀριστούργημα, κατακεχωρισμένον ἐν τῷ Ἀναγνωσματάριῳ τῆς πόλεως Lübek 4), χριστιανικῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ μεγαλοψύχου ἐθελοθυσίας διδασκτικόν. Πυρκαϊᾶς ἐκραγείσης ἐν τινι χωρίῳ

1) Τὸ αὐτὸ φέρεται ἐν τισιν Γερμανικοῖς Ἀναγνωσματὰ καὶ ὡς ἔργον τοῦ Dittmar.

2) A. Böhme, Ausg. A. 1887, II Theil, σελ. 66, ἀριθ. 52. — Klussmann, 3 Aufl. 1885, σελ. 110, ἀριθ. 161. — Dietlein, D. Volksschul=Lesebuch, Mittelstufe, 1894, σελ. 130, ἀριθ. 217. — D. Les. für die Unterklas. der bayrischen Volksschulen, I σελ. 96, ἀριθ. 170. — Förster, Les. für die Mittelkl. der Elementar Schulen Elsass-Lothringen, 1894, σελ. 128, ἀριθ. 7. — Gabriel-Supprian, D. L. Ausg. B, I Theil, 1894, Mittelstufe, σελ. 19, ἀριθ. 36. — Wetzel-Schumann, Ausg. A. Vorstufe, I Theil, 90 Aufl. σελ. 217, ἀριθ. 158. — Wirth, D. Les. für höhere Töchtersch. II Theil, II Cursus, 1878, σελ. 20, ἀριθ. 19. — Gabriel-Supprian, D. Les. für einfache Schulverhältnisse, Ausg. C, 1894, σελ. 11, ἀριθ. 22. — Niedergesäss, 3 Schuljahr, 38 Aufl. 1894, σελ. 6, ἀριθ. 7.

3) Χ. Παπαμάρκου Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματάριον τῆς Γ' τάξεως ἐγκριθὲν, ἔτος 1894, σελ. 144.

4) Lübeckisches Lesebuch, ἔτ. 1882, 2 Stufe, σελ. 59, ἀριθ. 54.

γενναῖός τις ἀνὴρ παρορῶν τὸν κίνδυνον, ὃν ἐκ τοῦ πυρὸς διέτρεχεν ὁ ἴδιος αὐτοῦ οἶκος, σπεύδει εἰς σωτηρίαν τοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης προσπεπατταλευμένου ἀσθενοῦς γείτονος αὐτοῦ. Τὰ μέγιστα δὲ κινδυνεύσας σώζει αὐτόν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀποτεφροῦται ἡ ἴδια οἰκία. Πρὸς οὐδὲν δὲ τοῦτο λογισάμενος ἔχαιρεν ὁ γενναῖος ἀνὴρ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἀνθρώπου γείτονος καὶ ἀσθενοῦς.

Οἱ σωφρονοῦντες ἐνθουσιῶσι ἐπὶ τῇ μεγαλοψυχίᾳ καὶ γενναιότητι τοῦ ἀνδρός. Οἱ παραφρονοῦντες γράφουσι « τοῦ γενναίου γείτονος τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπίχειρα εἶνε ὅτι ἡ οἰκία του μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ὅλη στάκτη », οἱ δὲ μὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ τραφέντες καὶ παιδευθέντες ἀναμιμνήσκονται πάντων τῶν περὶ εὐσπλαγχνίας καὶ εὐεργεσίας καὶ καλῶν καὶ ἐναρέτων πράξεων ἠθικῶν καὶ χριστιανικῶν διδαγμάτων τῶν σοφῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τῶν Ἱερῶν βιβλίων τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ χαίρουσι βλέποντες τοὺς μικροὺς ὁμοεθνεῖς αὐτῶν ἐν τοιούτοις παιδεύμασι παιδευομένους.

Λέγουσι τὰ ἱερὰ ἡμῶν βιβλία : « Τὰ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν ἀνελεήμονα 1). — Μὴ ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι ἄρρωστον· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀγαπηθήσῃ 2). — Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχνοὶ 3). — Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἠτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου . . ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με . . Ἄμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε » 4).

Λέγουσι τὰ προγονικὰ ἡμῶν βιβλία : « Ξείνοισι μεταδίδου καὶ τοῖσι δεομένοισιν ἐκ τῶν ἐόντων 5). — ὦ δαιμόνιε, ἐλέει ταλαιπωρουμένους 6). — Τὸ ἐλεεῖν πάθος ἤθους χρηστοῦ. Ἐλεήμων ὁ σοφὸς καὶ κόσμιος, ἀνελέητος δὲ ὁ ἀμαθὴς καὶ ἀναιδής 7). — Τὰς γ' Ἀθήνας φασὶ θεοσεβεστάτας | εἶναι, μόνας δὲ τὸν κακούμενον ξένον | σώζειν οἴας τε καὶ μόνας ἀρκεῖν ἔχειν 8). — Ἡ πόλις αἰεὶ φιλοικτίρμων ἐστίν

1) Παροιμίαι 12, 10.

2) Σιράχ, 7, 35.

3) Παῦλος, πρὸς Ἐφεσίους 4, 32.

4) Ματθαῖος, 25, 34 καὶ ἐξ.

5) Δημόκριτος, ἀπ. 243, Mullach 1, 355.

6) Ἀριστοφάνης, Σφήκες 967.

7) Ἀριστοτέλης, Ῥητορικὴ 1386, 6, 9. — Φυσιογνωμονικά, 808, 6, 1.

8) Σοφοκλῆς, Οἰδίπ. ἐπὶ Κολωνῶ 260.

καὶ τοῦ ἥττονος θεραπείς 1). — Τὸ τῶν πολιτῶν ἦθος . . τοῦτο δ' ἐστὶ τί; τοὺς ἀσθενεῖς ἐλεεῖν 2). — Θεῶ ὅμοιον ἔχει ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν, ὅταν τὸ εὖ ποιεῖν μὴ καπηλεύηται, καὶ τὸ εὐεργετεῖν καὶ τὸ ἀληθεύειν. — Θείου νόου τὸ αἰεὶ διαλογίζεσθαι καλόν 3). — Καλὸν μὲν οὖν ἐστίν, ὃ ἂν δι' αὐτὸ αἰρετὸν ὄν, ἐπαινετὸν ἦ, ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὄν, ἠδὲ ἦ — καλὰ ἐφ' ὧσων τιμὴ μᾶλλον ἢ χρήματα . . καὶ ὅσα μὴ αὐτοῦ ἔνεκα πράττει τις τῶν αἰρετῶν· καὶ τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ, ὅσα ὑπὲρ τε πατρίδος τις ἐποίησε παριδῶν τὸ αὐτοῦ· καὶ τὰ τῆ φύσει ἀγαθὰ, καὶ ἃ μὴ αὐτῷ ἀγαθὰ . . καὶ ὅσα ἔργα τῶν ἄλλων ἔνεκα ἥττον γὰρ αὐτοῦ, καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ ἄλλους, ἀλλὰ μὴ περὶ αὐτόν . . καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μᾶλλον ἢ αὐτοῖς 4). — Ἄρετὴ ἐστὶ δύναμις, ὡς δοκεῖ, ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτικὴ, καὶ δύναμις εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάντων περὶ πάντα . . ἀνάγκη δὲ μεγίστας εἶναι ἀρετὰς τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις εὐεργετικὴ . . μεγαλοψυχία δὲ ἀρετὴ μεγάλων ποιητικῆ εὐεργετημάτων 5). — Τῶν καλῶν ἄρα πράξεων χάριν θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ συζῆν. διόπερ ὅσοι συμβάλλονται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύτην κοινωνίαν, τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον ἢ τοῖς κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις ἢ μείζοσι, κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις. — καὶ τ' ἀναγκαῖα καὶ τὰ χρήσιμα δὲ πράττειν, τὰ δὲ καλὰ δεῖ μᾶλλον· ὥστε πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς καὶ παῖδας ἔτι ὄντας παιδευτέον καὶ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ὅσαι δέονται παιδείας — τὰ καλὰ ἐπαινετὰ — καὶ νίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν· αἰρετὰ τε γὰρ ἄκαρπα ὄντα καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ 6). — Τὸ γὰρ τῶν καλλίστων ἐφιέμενον αὐτῷ τε καὶ πόλει πάσχειν ὃ τι ἂν πάσχη πᾶν ὀρθὸν καὶ καλόν. οὔτε γὰρ πέφυ-

1) Πλάτων, Μενέξενος 244 Ε.

2) Δημοσθένης, κατὰ Τιμοκράτους 170, σελ. 753.

3) Δημόκριτος, fragm. spuria 45, Mullach τόμ. 1, σελ. 381, 6. καὶ ἀπόσπ. 250, σελ. 356.

4) Ἀριστοτέλης, Ῥητορικὴ, 1366, α, 33. 1366, 6, 36 καὶ ἐξ. 1367, α, 18.

5) Ἀριστοτέλης, Ῥητορικὴ 1360, α, 36.

6) Ἀριστοτέλης, Πολιτικά 1281, α, 2. 1333, α, 1. ἀπόσπ. 110, σελ. 1496, α, 30 καὶ ἐξ. Ῥητορικὴ 1367, α, 22.

κεν ἀθάνατος ἡμῶν οὐδεὶς, οὔτ' εἴ τῳ ξυμβαίῃ, γένοιτ' ἂν εὐδαίμων, ὡς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς » 2).

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων πόσον χονδρὴν πρέπει νὰ ἔχη τις ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα καὶ πόσον καπηλικὸν τὸ φρόνημα, ὥστε ἐπιτέλεσιν ἀπλοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος, πράξιν εὐγενῆ καὶ γενναίαν, τὸ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν κινδυνευόντων τὰ ἑαυτοῦ παρορᾶν, νὰ ἐμπτύσῃ φλυαρῶν : « Τοῦ γενναίου γείτονος τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπίχειρα εἶνε ὅτι ἡ οἰκία του μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ὅλη στάκτη ».

Ἄλλ' αὕτη εἶνε ἡ φύσις τῶν πραγμάτων : Τυφλὸν δ' ἔχει ἢ τορ ὄμιλος ἀνδρῶν ὁ πλεῖστος 2). — Ἔστι δ' οὐδέποτε, οἶμαι, μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας· ὅποια ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ἦ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν 3). — Τὰ καλὰ γνωρίζουσι καὶ ζητοῦσιν οἱ εὐφυεῖς πρὸς αὐτὰ 4). — Οὐδὲ γὰρ οἶόν τε μικρὰ καὶ δουλοπρεπῆ φρονοῦντας καὶ ἐπιτηδεύοντας παρ' ὅλον τὸν βίον θαυμαστόν τι καὶ τοῦ παντός αἰῶνος ἐξενεγκεῖν ἄξιον 5).

Ἄνθρωποι ὡς ἀρχὴν τοῦ βίου αὐτῶν ἔχοντες τὸ ἀπὸ παντός κερδαίνειν οὐδέποτε εἶνε δυνατόν ποτε ἄλλως νὰ ἐννοήσωσι τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν γενναιότητα τοῦ ἥθους τῶν θυσιαζομένων ὑπὲρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν, εἰ μὴ ὡς μωρίαν. Οὐδέποτε εἶνε δυνατόν νὰ ἐννοήσωσιν ἄλλως τὰς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θυσίας τῶν μεγαλοψύχων, εἰμὴ ὡς τιμωρίαν τῆς ἀρετῆς. Καὶ διδάσκαλοι τῆς τρυφερᾶς νεολαίας ἀκόμη ἂν εἶνε καὶ κριταὶ διδακτικῶν βιβλίων ἀκόμη ἂν γείνωσι, « Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρυσᾶ ἔχη σάνδαλα » 6).

« Καὶ ὅσα δὲ ἐν 12 ὄλαις σελίσιν διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ 96 § « ὁ μεγαλόψυχος μουσικὸς » χρησιμεύουσι μᾶλλον πρὸς κατειρῶνευσιν τοῦ πτωχοῦ μουσικοῦ « ἐνῶ οἱ λύκοι, λέγει, θὰ καταδροχθί-

1) Πλάτων, Ἐπιστολὴ ζ' σελ. 334 E.

2) Πίνδαρος, Νεομενικῶν, 7, 23.

3) Δημοσθένης, Ὀλυμπιακός 3, 32, σελ. 37.

4) Δημόκριτος, ἠθικά ἀποσπ. 226. Mullach, τόμ. 1, σελ. 354, 6.

5) Λογγίνος, περὶ ὕψους 9, 3. ἔκδ. Spengel, Lipsiae 1894, τόμ. 1, μέρ. 2, σελ. 117.

6) Μακάριος 7, 12. Leutsch, Paeoemiographi Graeci, Göttingen 1851, τόμ. 2, σελ. 202.

ζωσιν ἐμὲ (χρησιμοποιεῖται δηλ. ἐνταῦθα ὁ μεγαλόψυχος μουσικός ὡς ἀπλῆ ὕλη) οὐ θὰ δυνηθῆς νὰ φύγῃς . . Καὶ πρὶν ὁ ἱερεὺς προφέρει λέξιν τινά, ὁ γενναῖος μουσικός ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς χιόνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν λύκων . . ὁ γενναῖος μουσικός ἐξηφανίσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν πειναλέων καὶ φοβερῶν θηρίων . . κατεσπαράχθη· ἀλλ' εἷς ἄνθρωπος δὲν εἶνε τίποτε διὰ τριάκοντα λύκους καὶ μάλιστα πεινασμένους· οἱ λύκοι εἶχον ἐπιπέση ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τοῦ μουσικοῦ, ἀλλὰ δι' ὅλους δὲν ὑπῆρχε μερίδιον». Περὶ τοῦ ὅτι ὁ αὐτὸς μεγαλόψυχος μουσικός «δυνεσπειρώθη ὡς κύων πλησίον τῶν ποδῶν τῆς νεαρᾶς μητρὸς» καὶ περὶ ἄλλων τινῶν προσέτι πλημμελειῶν τοῦ αὐτοῦ διηγήματος κρίνομεν περιττὸν νὰ διαλάβωμεν διὰ μακρῶν».

«Τῷ δὲ μῆτε φύντι πρὸς ἀλήθειαν, ἐν ἐπιτηδεύμασί τε μοχθηροῖς τε καὶ ἀσελγέσι τραφέντι παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ὀρεχθῆναι ποτ' ἀληθείας ἢ ἐξ αὐτοῦ λαβόντι τὴν τοιαύτην ὄρμην ἢ ὑπ' ἄλλου προτραπέντι» 1).

Ἐρωτῶ εἶνε κρίσις αὐτῇ ἀνθρώπων σεβομένων ἑαυτούς; Ποῦ τούτων εὐρίσκεται ἵχνος κρίσεως; Τὸ τῆς παροιμίας «λαβὲ μηδὲν καὶ κράτει καλῶς». «Καὶ ἔστιν οὐ τὸ εἰπεῖν ἀλλὰ τὸ ἀποδείξαι θαυμαστόν 2). — Τὸ δὲ χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφῆνασθαι . . τοσοῦτῳ δεῖ φιλοσόφῳ προσῆκειν, ὥστε οὐδ' . . οἱ σοφισταὶ πράττουσιν αὐτό· πειρῶνται γοῦν κάκεῖνοι πίστεσι τισι πιθαναῖς χρῆσθαι· τὸ δὲ ἕκαστον τῶν ζητούμενων ἐξ ἐτοίμου λαμβάνειν οὔτε σοφισταῖς οὔτε ῥήτορσιν οὔτε διαλεκτικοῖς οὔτε ἀποδεικτικοῖς οὐδ' ὅλως οὐδενὶ τῶν πάντων προσῆκει» 3).

Ἄνθρωποι δὲ πρὸς τὸ στοιχειωδέστατον τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων, πρὸς τὸ βοηθεῖν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντας, ἀναισθήτως διακείμενοι, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ σεβασθῶσι τὴν χριστιανικὴν εὐμένειαν καὶ πραότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἱερέως τοῦ θαυμασιωτάτου τούτου διηγήματος 4). τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ὑψηλοτάτην μεγαλοψυχίαν τοῦ εὐεργετηθέντος πλανοδίου μουσικοῦ, τὴν τρυφερότητα τὴν μητρικὴν, τὴν λεοντόθυμον ἐκδήλωσιν τῆς πατρικῆς στοργῆς, τὴν εὐμένειαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τῶν πρὸς βοήθειαν τῶν ταλαιπωρουμένων προσελθόντων χωρικῶν, τὴν εὐγνώμονα ἀνάμνησιν

1) Γαληνός, περὶ ψυχῆς ἀμαρτημάτων βιβλ. 2, κεφ. 2, ἔκδ. Kühn, τόμ. 5, σελ. 65. ἔκδ. Marquardt, Lipsiae 1884, τόμ. 1, σελ. 51 ἐν ἀρχῇ.

2) Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός, πρὸς γραμματικούς 284, ἔκδ. Bekker, σελ. 665, στίχ. 2.

3) Γαληνός, περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων, ἔκδ. Kühn, τόμ. 5, σελ. 295. ἔκδ. Jwan Müller, Lipsiae, 1874, τόμ. 1, σελ. 260.

4) Ἴδε Χ. Παπαμάρκου Ἑλλην. Ἀναγνωσμ. τῆς τρίτης τάξεως ἐγκεκριμένον, 1894, σελ. 147 - 153.

τῶν ὑπὸ τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ μουσικοῦ διασωθέντων; Εἶνε ἀνυπέ-
βλητον τὸ ἔξοχον τοῦτο διήγημα ὡς πρὸς τὴν ζωηρότητα τῆς ἑρμη-
νείας καὶ ὡς πρὸς τὴν πληθὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐν αὐτῷ προ-
φαινομένων ἀρετῶν. Ἡ ἐντύπωσις, ἣν προξενεῖ εἰς τοὺς ἀναγινώσκον-
τας καὶ μάλιστα εἰς τοὺς παῖδας, εἶνε βαθυτάτη καὶ σεμνοτάτη, κατὰ
τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν πάντων τῶν διδασκάλων τῶν διδαζάντων
αὐτό.

Τῆς Γερμανικῆς Μούσης ἔξοχον προῖόν τὸ διήγημα τοῦτο φέρεται
ἐν διαφόροις Γερμανικοῖς παιδικοῖς βιβλίοις κατὰ διαφόρους μορφάς 1).
Νῦν ἀναγινώσκουσι τοῦτο μυριάδες μυριάδων Γερμανοπαίδων ὑπὸ τὸν
τίτλον «Ein treuer Diener» 2) ἐν τοῖς Ἀναγνωσματαρίοις τοῦ
Dietlein, τοῦ Gabriel-Supprian, τοῦ Wetzel-Schumann, τοῦ
Hansen, τοῦ Wirth, τοῦ Engeliens-Fechner, τοῦ Flügge, τοῦ
Niedergessäss 3).

Ἄλλ' οἱ ἡμέτεροι κριταὶ δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὸν ἐκθεατρισμὸν τῆς
ἀνδραποδωδίας αὐτῶν, θέλουσι νὰ ἐκθεατρίσωσιν ἑαυτούς, ὡς ἂν ἦτο
ἀνάγκη, καὶ ὡς ἀμαθεῖς καὶ μοχθηροὺς. Λέγουσι: «Περὶ τοῦ ὅτι ὁ
αὐτὸς μεγαλόψυχος μουσικὸς «συνεσπειρώθη ὡς κύων πλησίον
τῶν ποδῶν τῆς νεαρᾶς μητρὸς» καὶ περὶ ἄλλων τινῶν προσέτι
πλημμελειῶν τοῦ αὐτοῦ διηγήματος κρίνομεν περιττὸν νὰ διαλάβω-
μεν διὰ μακρῶν ».

«Τοῦτο γάρ ἐστὶν ὁ συκοφάντης, αἰτιάσασθαι μὲν πάντα, ἐξελέγ-
ξαι δὲ μηδέν 4).— Τίνος οὖν εὐχερείας ἐστὶ . . πεπεισμένον ἐλέγχειν

1) Μεταρμόσας πως τοῦτο πρὸς τὰ ἡμέτερα ἤθη κατεχώρισσα καὶ ἐγὼ ἐν τῷ ἐμῷ
Ἑλληνικῷ Ἀναγνωσματαρίῳ, ἐφιέμενος νὰ παράσχω τοῖς Ἑλληνόπαισιν εἰκόνα μεγα-
λοπρεπῆ τῶν ἐν ἀνθρώποις τιμιωτάτων ἀρετῶν καὶ ἰδίως τῆς μεγαλοψυχίας.

2) Ἔργον τοῦ Karl Heinrich Caspari ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Geistliches
und Weltliches» 10 Aufl. Erlangen, 1872, σελ. 77.

3) Dietlein, D. Les. für mehrklas. Bürger- und Volksschulen, II Mittelstufe,
1895, σελ. 261, ἀριθ. 289. — Gabriel-Supprian, Ausg. B, I Theil, Mittelstufe,
1894, σελ. 140, ἀριθ. 212. — Wetzel-Schumann, Ausg. A. 1891, II Theil, σελ.
40, ἀριθ. 55. — Hansen, D. Les. II Theil, 1886, σελ. 157, ἀριθ. 160. — Wirth,
D. L. für höhere Töchterschulen, II Theil, II Cursus, 1878, σελ. 9, ἀριθ. 9. —
Engeliens und Fechner, D. L. I Theil, 1874, σελ. 87, ἀριθ. 142. — Gabriel-Sup-
prian, Ausg. A, in einem Bande, 1893, σελ. 245, ἀριθ. 191. — Gabriel-Sup-
prian, für einfache Schulverhältnisse, Ausg. C. 1894, σελ. 325, ἀριθ. 268. —
Flügge, Zweites Lesebuch, 48 Aufl. 1894, σελ. 70, ἀριθ. 97. — Niedergesäss, III
Schuljahr, 38 Aufl. 1894, σελ. 40, ἀριθ. 51.

4) Δημοσθένους, πρὸς Εὐβουλίδην 34, σελ. 1309.

ἑτέρους αὐτόγραφον ἐξενεγκεῖν ἀμαθίας ἔλεγχον καθ' αὐτοῦ καὶ θρασυτήτος »; 1).

Τὰ «ὁ μουσικὸς συνεσπειρώθη ὡς κύων πλησίον τῶν ποδῶν τῆς νεαρᾶς μητρὸς» ἐπάγονται ἐνταῦθα πρὸς ἔλεγχον τῆς ἐμῆς ἀμαθίας ἀγνοοῦντες αὐτοὶ τὰ τοῦ Πλουτάρχου· «Ὁ δὲ Διογένης ἐν τινι γωνίᾳ συνεσπειραμένος ὡς καθευδήσων ἐνέπιπτεν εἰς λογισμούς. — Ὡσπερ ὁ Αἰσώπειος κύων, ὃν οὕτως φησὶν ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενον καὶ συσπειρώμενον διὰ τὸ ρίγοῦν» 2) καὶ τὰ τοῦ Πλάτωνος: «Ὅταν μὲν καλῶ προσπελάζῃ τὸ κυοῦν, ἔλεων τε γίγνεται καὶ εὐφραινόμενον διαχεῖται καὶ τίκτει τε καὶ γεννᾷ. Ὅταν δὲ αἰσχυρῶ σκυθρωπὸν τε καὶ λυπούμενον συσπειρᾶται καὶ ἀποτρέπεται καὶ ἀνίλλεται καὶ οὐ γεννᾷ, ἀλλ' ἴσχον τὸ κύημα χαλεπῶς φέρει» 3).

«Ἀφροσύνη ἄρα καὶ μανία κινδυνεύει ταύτῳ εἶναι . . ἀφροσύνην . . τοὺς μὲν πλεῖστον αὐτῆς μέρος ἔχοντας μαινομένους καλοῦμεν, τοὺς δ' ὀλίγον ἔλαττον ἡλιθίους τε καὶ ἐμβροντήτους» 4).

«Ὅ,τι δὲν ἐκρίθη ἀναγκαῖον χάριν οὐδενὸς τῶν ἠρώων τῶν κρινόμενων διηγημάτων, ἢ μετὰ θάνατον δηλ. τιμῆ, τοῦτο ἀπεδόθη εἰς δύο σκύλους· ὁ ἕτερος τούτων ὁ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ δι' ἐπιτυμβίου πλακὸς εἶνε «ὁ πιστὸς κύων» τῆς § 91. «ὅστις ἔπεσε νεκρὸς ὁ κακόμοιρος χάριν τῆς ζωῆς τοῦ τέκνου τοῦ κυρίου του».

Αἰαῖ· τί δράσω; πρὸς τίνας στρεφθῶ λόγους;
Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐνδέξαιτο βάρβαρος φύσις.
Σκαιοῖσι γάρ τοι καινὰ προσφέρων σοφὰ
μάτην ἀναλίσκοις ἂν 5).

«Εἰς γελοῖα γάρ . . λαμβάνουσι τὰ σπουδαιότατα δι' ἀπειρίαν καὶ

1) Πλούταρχος, πρὸς Κολώτην 1115 C.

2) Πλούταρχος, πῶς ἂν τις αἰσθοίτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ 77 F. — Τῶν ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον 157 B. ἴδ. καὶ Αἰσωπέων μύθων συναγωγ. Halm 222. Κοραῆς 317: Κύων ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενος καὶ συσπειρώμενος, διὰ τὸ ρίγοῦν . .

3) Πλάτων, Συμπόσιον 206 D.

4) Πλάτων, Ἀλκιβιάδης 2, 139 C, 140 C.

5) Ἀριστοφάνης, Θεσμοφοριάζουσαι 1128, Dindorf.

ἴσως οὐδὲν ἄτοπον πάσχουσιν — Ὅπου ἄγνοια, ἐκεῖ καὶ ἀμαθία καὶ ἢ περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπαιδευσία » 1).

Ἄνθρωποι ἐπὶ τοσοῦτον ἀβέλτεροι, ὥστε νὰ δύνανται τὸ στοιχειωδέστατον χριστιανικὸν καθῆκον, τὴν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς βοήθειαν, νὰ ὑπολαμβάνωσιν ὡς « τιμωρίαν τῆς ἀρετῆς », ἄνθρωποι ἐπὶ τοσοῦτον ἐπαρίστεροι, ὥστε νὰ κατορθῶσιν τὴν ὑψηλοτάτην καὶ συγκινητικωτάτην μεγαλοψυχίαν νὰ ἀντιλαμβάνωνται ὡς « εἰρωνείαν », φυσικώτατον εἶνε καὶ τὴν εὐμένειαν καὶ τὸ μείλιχον πρὸς τὰ ζῶα νὰ ὑπολαμβάνωσιν ὡς διαφθορὰν τῆς ψυχῆς, τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν εὐεργετηθέντων ὑπ' αὐτῶν ὡς εὐήθειαν, καὶ τὴν εὐγενῆ ἐκδήλωσιν ταύτης ὡς μωρίαν καταγέλαστον! « Ὅνος λύρας οὐκ ἐπαίει οὐδὲ σάλπιγγος ὕς », κατὰ τὴν παροιμίαν.

Τῶν καταγελωμένων ἐνταῦθα διηγημάτων τὸ μὲν ἔν εἶνε ὁ ἐν τῷ Ἐπιγράμματι μου « πιστὸς κύων », τὸ δ' ἕτερον « Μπάρρης ὁ γενναῖος κύων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου » 2). Τούτων τὸ μὲν τελευταῖον εἶνε ἱστορικόν, τὸ δὲ πρῶτον πλασματικόν. Ἐπιγράφονται δὲ ἀμφότερα ὑπὸ μυριάδων Γερμανοπαίδων καὶ Ἑλβετοπαίδων ἐν τοῖς Ἐπιγράμματι τοῦ Wirth, τοῦ Gabriel-Suppryan, τοῦ Hansen, τοῦ Engelien-Fechner, τοῦ Böckler, τοῦ Dietlein, τοῦ Ἐπιγράμματος τῆς πόλεως Lübeck, τοῦ Ἐπιγράμματος τοῦ Ἑλβετικοῦ Καντονίου Basel 3). Παρελήφθη-

1) Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, περὶ συνθέσεως ὀνομάτων, κεφ. 25. — Ἀρριανός, Ἐπιγράμματος διατριβαὶ 1, 11, 14.

2) Ἰδ. Χ. Παπαμάρκου Ἑλλην. Ἐπιγράμματα τῆς Γ' τάξεως ἐγκριθέν, ἔτος 1894, σελ. 136 καὶ σελ. 126 - 130.

3) « Ὁ πιστὸς κύων ». — Wirth, D. Les. für höhere Töcherschulen, I Theil, I Cursus, 3 Aufl. 1878, « Der treue Hund » « Hier liegt Ganelon, er starb für meinen Hugo ». — Lesebuch für preussische Schulen, σελ. 13, ἀρ. 24. — Μπάρρης, ὁ γενναῖος κύων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου. — Gabriel-Suppryan, Ausgab. B, I Theil, 71 Aufl. 1894, σελ. 83, ἀρ. 130 (ὑπὸ Lenz). — Gabriel-Suppryan, Ausg. C. (Kinderfreund) 19 Aufl. 1894, σελ. 12, ἀρ. 23 (ὑπὸ Lenz). — Hansen II Theil, 21 Aufl. 1886, σελ. 163, ἀρ. 166 (nach Horn). — Engelien-Fechner, II Theil, Ausg. B. 1874, σελ. 8, ἀρ. 11 (ὑπὸ Lenz). — Böckler-Fritz, Mittelstufe. 1874, σελ. 121, ἀρ. 22. — Dietlein, I Unterstuf. Ausg. A. 1895, σελ. 54, ἀρ. 109. — Lübeckisches Lesebuch, σελ. 83, ἀρ. 84 (ὑπὸ Hoffmann). — Lesebuch für die Sekundarschulen des Kantons Basel-Stadt, zweiter Theil, dritte Ausg. Basel, 1893, σελ. 141, ἀρ. 115. — Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός, πασίγνωστον ἐν Ἑλβετίᾳ φέρεται διαφόρως ὑπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων Lenz, Horn καὶ Hoffmann.

σαν δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἀνεγράφησαν ἐν τῷ ἐμῷ Ἑλληνικῷ Ἀναγνωσματορίῳ τῶν μαθητῶν τῆς τρίτης τάξεως, κυρίως διότι διαπνέονται ὑπὸ ἀκραιφνεστάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ὁ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀψάμενος θὰ ἔτυχέ ποτε νὰ αἰσθανθῇ τὸ μείλιχον καὶ ἀπαλὸν πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς ἡμερότητος καὶ φιλανθρωπίας, τὸ ἀποπνέον καὶ πανταχόθεν μὲν τῆς Ἀρχαιότητος, ἰδίως δὲ ἐκ τοῦ Πλούταρχου, καὶ νὰ θαυμάσῃ τὴν σοφίαν καὶ τὸ ἀνθρωπιστικὸν τῶν παιδαγωγικῶν ὁδηγιῶν, ἃς παρέχει ὁ σεμνὸς οὗτος καὶ μέγας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ διδάσκαλος, περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς τὴν πραότητα καὶ τὸ μείλιχον καὶ τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ φύσει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνυπάρχοντος « φιλητικοῦ καὶ φιλοστόργου ».

Καὶ πόλλαχού μὲν ἀλλαχού τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ πολὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις εἶνε ὁ Πλούταρχος, ἀλλ' ἰδίως ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μάρκου Κάτωνος, ἐν τοῖς « Συμποσιακοῖς προβλήμασι », καὶ ἐν τῷ « Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἐνυδρα » εἶνε ἀνυπέρβλητος 1).

Λέγει δέ: « Φιλανθρωπίας διδασκαλία τὸ ἔθος ἐστίν· οὔτε γὰρ τροφήν ἀφανίζουσιν ὅσιον αὐτοὺς ἄδην ἔχοντας, οὔτε νόματος ἐμπορηθέντας πηγὴν ἀποτυφλοῦν καὶ ἀποκρύπτειν, οὔτε πλοῦ σημεῖα καὶ ὁδοῦ διαφθεῖρουν, χρησαμένους, ἀλλ' ἐὰν καὶ ἀπολείπειν τὰ χρήσιμα τοῖς δεηθησομένοις μεθ' ἡμᾶς . . ὄρα δὴ, εἰ καὶ μελέτης ἕνεκα τοῦ εὐχαρίστου . . οὐκ ἀτόπως οἱ παλαιοὶ καὶ δρῦς ἐσέβοντο καρποφόρους καὶ συκῆν τινα προσηγόρευσαν ἱεράν Ἀθηναῖοι καὶ μορίαν ἐκκόπτειν ἀπαγορεύουσι· ταῦτα γὰρ . . προσεθίζει τὸ εὐχάριστον ἡμῶν καὶ κοινωνικὸν ἐν τοῖς ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις πρὸς ἀλλήλους ». Καὶ πάλιν· « Καίτοι τὴν χρηστότητα τῆς δικαιοσύνης πλατύτερον τόπον ὀρώμεν ἐπιλαμβάνουσιν· νόμῳ μὲν γὰρ καὶ τῷ δικαίῳ πρὸς ἀνθρώπους μόνον χρῆσθαι πεφύκαμεν, πρὸς εὐεργεσίας δὲ καὶ χάριτας ἐστὶν ὅτε καὶ μέχρι τῶν ἀλόγων ζώων ὥσπερ ἐκ πηγῆς πλουσίας ἀπορρεῖ τῆς ἡμερότητος. Καὶ γὰρ ἵππων ἀπειρηκότων ὑπὸ χρόνου τροφαὶ καὶ κυνῶν οὐ σκυλακεῖαι μόνον, ἀλλὰ καὶ γηροκομίαι τῷ χρηστῷ προσήκουσιν . . Οὐ γὰρ ὡς ὑποδήμασιν ἢ σκεύεσι τοῖς ψυχὴν ἔχουσι χρηστέον, κοπέντα καὶ κατατρι-

1) Πλούταρχος, βίος Μάρκου Κάτωνος, κεφ. 5, σελ. 339 — Συμποσιακὰ προβλήματα 703 B καὶ ἐξ. — Πότερα τῶν ζώων κτλ. 959 F. 970 A καὶ ἐξ. Πρβλ. καὶ βίον Πελοπίδου, κεφ. 6, σελ. 280 καὶ Ἀριστείδου, κεφ. 27, σελ. 335 ἐν τέλει.

βέντα ταῖς ὑπηρεσίαις ἀπορριπτοῦντας, ἀλλ' εἰ διὰ μηδὲν ἄλλο, μελέτης ἕνεκα τοῦ φιλανθρώπου προεθιστέον ἑαυτὸν ἐν τούτοις πρᾶον καὶ μείλιχον» — Καὶ πάλιν: «Οἱ Πυθαγορικοὶ τὴν πρὸς τὰ θηρία πραότητα μελέτην ἐποιήσαντο πρὸς τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλοίκτισμον».

Ὅτι δὲ τὸ Μεγαρικὸν καὶ σφόδρα ψυχρὸν ἐκεῖνο σκῶμμα: «Ὅ,τι δὲν ἐκρίθη ἀναγκαῖον χάριν οὐδενὸς τῶν ἡρώων 1) τῶν κρινομένων διηγημάτων, ἢ μετὰ θάνατον δηλ. τιμῆ, τοῦτο ἀπεδόθη εἰς δύο σκύλους» εἶνε ἀπόβρασμα ψυχῆς βαρβάρου καὶ ἀνθελληνικῆς παντὶ εὐπαιδευτῷ δῆλον. Σήμερον καὶ τὰ παιδάκια ἀκόμη δὲν ἀγνοοῦσιν ὅτι «ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος οἰκοδομῶν τὸ ἑκατόμπεδον, ὅσας κατενόησεν ἡμιόνους μάλιστα τοῖς πόνοις ἐγκαρτερούσας, ἀπέλυσεν ἐλευθέρως νέμεσθαι καὶ ἀφέτους, ὧν μίαν φασὶ καταβαίνουσαν ἀφ' ἑαυτῆς πρὸς τὰ ἔργα τοῖς ἀνάγουσι τὰς ἀμάξας ὑποζυγίοις εἰς Ἀκρόπολιν συμπαρατρέχειν καὶ προηγείσθαι καθάπερ ἐγκελευομένην καὶ συνεξορμῶσαν, ἣν καὶ τρέφεσθαι δημοσίᾳ μέχρι τελευτῆς ἐψηφίσαντο» Καὶ τὰ παιδάκια σήμερον ἀκόμη δὲν ἀγνοοῦσιν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ διὰ τὸν Κάππαρον, τὸν φύλακα τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ κύνα, τὸν καταδιώξαντα τὸν ἱερόσυλον, τὸν κλέψαντα «τὰ εὐογκὰ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἀναθημάτων» καὶ τὸν γενόμενον παραίτιον τῆς συλλήψεως αὐτοῦ «ἐψηφίσαντο σῖτον αὐτῷ δημοσίᾳ μετρεῖσθαι καὶ παρεγγυᾶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν εἰς αἰὲ τὴν ἐπιμέλειαν» 2).

Ὅτι δὲ ἡ πραότης, ἡ ἡμερότης καὶ ἡ χρηστότης ἡ Ἑλληνικὴ δὲν ἐξηντλεῖτο μόνον εἰς τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ ἄψυχα οὐδὲ εἰς τὰς εὐεργεσίας καὶ χάριτας πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλ' ἔφθανε καὶ μέχρις εἰκόνων καὶ κηδειῶν καὶ ταφῶν καὶ τύμβων καὶ ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων καὶ κτίσεων ὁμωνύμων πόλεων καὶ χαραγμάτων νομισμάτων καὶ σφραγίδων καὶ ἀσπίδων μόνον ἄνθρωποι τοῦ φυράματος τῶν ἡμετέρων κριτῶν δύνανται νὰ ἀγνοῶσιν. Καὶ οἱ τὰ πρῶτα γράμματα μόνον μαθόντες ἔχουσιν ἀναγνώσῃ παρ' Αἰλιανῷ (περὶ ζώων 7, 38) τάδε: «Συστρατιώτην τις Ἀθηναῖος ἐν τῇ μάχῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι ἐπήγετο

1) Οὐδαμοῦ τῶν λιτῶν διηγημάτων τοῦ Ἀναγνωσματαρίου τῆς τρίτης τάξεως ἐμφανίζεται ἥρως τις.

2) Ἰδ. Πλούταρχον ἐν βίῳ Κάτωνος κεφ. 5, σελ. 339 — Πότερα τῶν ζώων κτλ. 969 F, καὶ Αἰλιαν. περὶ ζώων 7, 13.

κύνα, καὶ γραφῆ εἴκασται ἐν τῇ Ποικίλῃ ἐκάτερος, μὴ ἀτιμασθέντος τοῦ κυνός, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κινδύνου μισθὸν εἰληφότος ὀρασθαι σὺν τοῖς ἀμφὶ τὸν Κυνέγειρον καὶ Ἐπίζηλόν τε καὶ Καλλίμαχον. ἔστι δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ κύων Μίκωνος γράμμα· οἱ δὲ οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦ Θασίου Πολυγνώτου φασίν».

Καὶ τὰ παιδάρια ἡμῶν ἔχουσιν ἀναγνώση παρὰ Πλουτάρχῳ τάδε : «Τῶν τοῦ Κίμωνος ἵππων, αἷς Ὀλύμπια τρεῖς ἐνίκησε, καὶ ταφῶν πλησίον εἰσὶ τῶν ἐκείνου μνημάτων. Κύνας δὲ συντρόφους γενομένους καὶ συνήθεις ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ξάνθιππος ὁ παλαιὸς τὸν εἰς Σαλαμίνα τῇ τριήρει παρανηξάμενον, ὅτε τὴν πόλιν ὁ δῆμος ἐξέλιπεν, ἐπὶ τῆς ἄκρας ἐκκήδευσεν, ἣν κυνὸς σῆμα μέχρι νῦν καλοῦσιν» 1) καὶ παρ' Αἰλιανῶ τάδε : «Μιλτιάδης τὰς ἵππους τὰς τρεῖς Ὀλύμπια ἀνελομένας ἔθαψεν ἐν Κεραμεικῶ καὶ Εὐαγόρας δὲ ὁ Λάκων καὶ ἐκεῖνος Ὀλυμπιονίκης ἵππους ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς — Χῆνα ἀποθανόντα ὁ Λυκίδης ἔθαψε καὶ πάνυ φιλοτίμως» 2).

Ἔτι οὐδεὶς τῶν παρ' ἡμῖν κοινωνίαν τινὰ πρὸς τὰ γράμματα ἔχων ἀγνοεῖ τὰ τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ τάδε : «Τιμῶσι δὲ ἄρα Δελφοὶ μὲν λύκον, Σάμιοι δὲ πρόβατον, Ἀμπρακιῶται γέ μὴν τὸ ζῶον τὴν λέαιναν· τὰ δὲ αἷτια τῆς ἐκάστου τιμῆς. Δελφοῖς μὲν χρυσίον ἱερὸν σεσυλημένον καὶ ἐν τῷ Παρνασσῶ κατορωρυγμένον ἀνίχνευσε λύκος, Σαμίους δὲ καὶ αὐτοῖς τοιοῦτο χρυσίον κλαπὲν πρόβατον ἀνεῦρε, καὶ ἐντεῦθεν Μανδρόβουλος ὁ Σάμιος τῇ Ἡρα πρόβατον ἀνάθημα ἀνήψε καὶ τὸ μὲν Πολέμων λέγει τὸ πρότερον, τὸ δὲ Ἀριστοτέλης τὸ δεύτερον. Ἀμπρακιῶται δέ, ἐπεὶ τὸν τύραννον αὐτῶν Φαῦλον διεσπάσατο λέαινα, τιμῶσι τὸ ζῶον αἷτιον αὐτοῖς ἐλευθερίας γεγεννημένον 3). — Εὐπόλιδι τῷ τῆς κωμωδίας ποιητῇ δίδωσι δῶρον Αὐγέας ὁ Ἐλευσίνιος σκύλακα ἰδεῖν ὠραῖον, Μολοττὸν τὸ γένος, καὶ καλεῖ τοῦτον ὁ Εὐπόλις ὁμωνύμως τῷ δωρησαμένῳ αὐτόν. . ἐφίλει τὸν δεσπότην ὁ Αὐγέας, ὁ κύων. . χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐν Αἰγίνῃ τὸν βίον ὁ Εὐπόλις κατέστρεψε, καὶ ἐτάφη ἐνταῦθα· ὁ δὲ κύων ὠρυόμενός τε καὶ θρηνῶν τὸν τῶν κυνῶν θρῆνον, εἶτα μέντοι λύπη καὶ λιμῶ ἑαυτὸν ἐκπλήξας ἀπέθανεν ἐπὶ τῷ τροφῶ καὶ δεσπότη, μισήσας

1) Πλούταρχος ἐν βίῳ Μάρκου Κάτωνος, κεφ. 5, σελ. 339. ἴδ. τὰ αὐτὰ καὶ ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους, κεφ. 10, σελ. 117. Ἀριστοτέλ. ἀπόσπ. 360, σελ. 1539, α, 12.

2) Αἰλιανός, περὶ ζώων 12, 40. 7, 41.

3) Αἰλιανός, περὶ ζώων 12, 40.